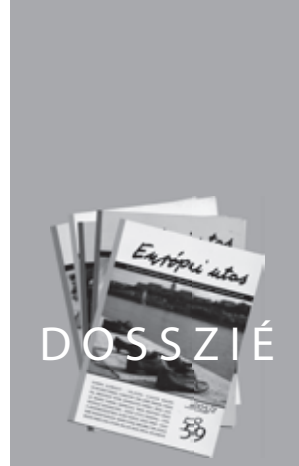

JANCSÓ MIKLÓS

... Roma non è una città...

„Róma nem város... Táborhely a Vatikán körül...” Ez a *bonmot* járta a Vatikán-nemszerető római intellektuelek között az én időmben.

Igen, mindenkinek saját Rómája van. Nekem is.

Az *én* Rómám kisváros volt. Félóra járás hosszában, félóra keresztben. Nem nyúlt át a Tiberis jobb partjára. Északon, a Piazza del Popolónál a régi városfal határolta, délen nem ért el a Colosseumig,

Itt, ezen a helyen laktak a barátaim. Írók, festők, filmesek. Sok-sok filmes. (...)

Akkoriban Róma volt a filmvilág közepe. Mindenki ide zárandokolt. Még az amerikaiak is. Hollywood vesztésre állt. Azóta persze százszorosán túlnyerte magát.

Giliola felhívott, hogy Bob Raphelson, a nagy-sikerű „öt könnyű darab” rendezője Rómába érkezett. Főszereplőt keres, és próbafelvételeket csinál a Cinecittában. Hogy nem akarok-e odamenni, megnézni. Nem akartam.

Raphelsonról kiderült, hogy alacsony, mogorva ember. Alig beszél, néha mond csak egy szót, fran-

ciálul. Rosszul. Olaszul semmit se ért. Mastroiannit két napig nyaggatta. Nem tetszett neki. Kereken megmondta, hogy rossz színésznek tartja.

Marcello ügynöke felháborodott. Felhívta Los Angelesben Raphelson képviselőjét. Tiltakozott. Az amerikai semmit se értett az egészből. Azt mondta, Raphelson félórája lépett ki az irodaajtón.

A római Raphelson egy színinövendék játszotta. Giliola megtréfálta a szakmát. Az átverés sikerült. Ha Mastroianninak csak annyit mondtak: Raph... vérbeborult a feje.

A valódi Raphelson egy-két évvel később turistaúton járt Rómában. Csináltak egy *partyt* a tiszteletére. Rengetegen voltunk. Giliola elmesélte a híres esetet. Raphelson nem nevetett. Nem volt humora.

Nekem mindig vicceket kellett mesélnem, mert Moravia azt híresztelte, hogy Pesten születnek a világ legjobb viccei. Egyet unos-untalan el kellett ismételnem. Valaha Kendétől hallottam, mondtam is, hogy ő a forrás. Ismerték Kende nevét. „A hosszú beállítások mestere.”

János bácsi ül a szekéren. A lovak nincsenek befogva. Arra megy a Józsi gyerek. „Adj’ Isten, János bácsi. Mit tetszik csinálni?” „Gondolkodom, fiam.” „Hát a lovak hun vannak?” „Azon gondolkodom.”

Moravia nagyon mélynek tartotta ezt a faviccet. Az Osztrák–Magyar Monarchia filozófiai megnyilvánulását látta benne. Ő csak tudhatta, trieszti volt. (...)

Az ablakaink a Pantheonra nyíltak. A tetején állandóan munkások mászkáltak, javították a tetőt. Odabenn összesen kétszer jártam. Egyszer Nemeskürty István kísért el. Végighurcolt egész Rómán, mindent ismert, minden követ, minden romot, minden műemléket. A Sixtinában sokáig feküdtünk háton, és csodáltuk a Teremtést. Rómáról csak annyit tudtam meg, amennyit ő akkor mutatott nekem, mert Gio barátnőm elvi ellensége volt a „belső turizmusnak”. És hiába ment el naponta többször is a Pantheon elé, esze ágában sem volt belépni oda. Ott ugyanis a Savoyai-ház uralkodói vannak eltemetve. Gio pedig meggyőződéses republikánus. És az egész családja is az, dédszülkéig bezárólag.

Egyszer aztán mégis belopóztam. Nem egyedül. Maunóval.

Mauno finn ember. Fimproducer. Azt találta ki, hogy nekem finn filmet kell csinálnom. Igaz, pénze nem volt, így a tervből semmi se lett. De azért meglátogatott Rómában. Ajándékba hozott két üveg Chivas Regalt. Az egyiket, amikor megérkezett, azonnal felbontotta. Jól a nyakára hágott. Odalépett az ablakhoz, és lebámult a térre. „Mi az ott, szemben?” – kérdezte. „Az a Pantheon” – mondtam. „És az mi?” „Egy régi római épület. Antik római.” „Igen? És mikor épült?” „Hát, jó kétezer éve.” „Te jó isten – mondta Mauno –, kétezer éve? A finnek akkor még nem is léteztek.”

Le kellett mennem vele, és Gio figyelő szemét elkerülve be kellett surrannom a Pantheonba, hogy megnézzük, milyen volt akkor a világ, amikor még nem voltak finnek. És magyarok se.

Mauno körülnézett, felnézett a kupolára. A nagy kör alakú nyíláson a kék égre láttunk, felsóhajtott. „És ez meg akkor is állni fog, amikor mi már nem leszünk. Se finnek, se magyarok.” Újra sóhajtott. Nagy cseppekben hullottak a könnyei. Nagyot húzott a Chivas Regalból, mert azt nem felejtette el magával

hozni. Igazi finn ember volt.

A Pantheon téren, a Piazza della Rodondán sok üzlet van. Két vendéglő, két kávéház is. Ha kinézek az ablakon, az egyik *Café* jobbra, a másik balra esik. Ideköltözésünkkor még csak három-négy asztalt tettek ki a portálok elé, ma már mindkét oldalon negyven-negyven van.

Ha egyéb dolgom nincs, állok az ablakban, nézem a nyüzsgést. Néha előveszem a kukkért. Megnézek egy-egy turistacsoportot, vagy megfigyelek néhány törzsvendéget. Már ismerem őket. Az öreg újságíró, az ifjú fasisztát, egy-két kurvát és a fiatal papot, aki mindennap pontban tizenkettőkor jelenik meg. Pontosabb, mint a város közterein az órák.

Kávézni a tőlem balra esőben szoktunk. Ide jönnek a barátaim is, ha diskurálni akarunk. Hernádi Gyula is odatelepszik, ha Rómában van. Német újságokkal rakja körül magát. „Tájékozódik.” Megszállni is itt szokott a környéken, valamelyik kis hotelben. Nálunk nem aludhat, a lakás túl kicsi. És az igazat megvallva, Gio barátnőmet idegesítik a magyarok. Nem érti a nyelvünket. „Holdlakók vagytok – szokta mondani –, valami titkos szervezet tagjai, akik kitaláltak maguknak egy megfejtethetlen idiómát.”

A Pantheon

Európai Utas, 10. sz. 1993/1.

